

Секція Психологія	
УДК 316:485	
Дата першого надходження статті до видання	2026-06-01
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-06-30
Дата публікації/оприлюднення	2026-06-30

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ СТОРІН КОНФЛІКТУ ДО МЕДІАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ЙОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ

Доценко Ірина Віталіївна

викладач кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського
національного університету, м. Вінниця, Україна
тел.: +380679841566
e-mail: mediator.vn911@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>

Анотація. У статті здійснено аналіз психологічної готовності сторін конфлікту до медіації як передумови їхньої усвідомленої, добровільної та конструктивної участі в альтернативному врегулюванні. Актуальність проблеми зумовлена розвитком медіації в різних сферах, зокрема у цивільно-правових, сімейних, трудових відносинах, бізнесі, освіті, а також в організаційній діяльності і водночас недостатньою систематизацією психологічних умов, за яких учасники здатні використовувати потенціал медіаційного процесу. Метою дослідження є обґрунтування сутності, структури, чинників, бар'єрів, критеріїв та напрямів психологічного супроводу готовності учасників до медіації. Методологічну основу становлять міждисциплінарний, системний, суб'єктний і комунікативний підходи. Використано теоретичний аналіз наукових джерел, порівняння правових, конфліктологічних і психологічних трактувань, термінологічний аналіз, систематизацію, теоретичне моделювання та узагальнення. Психологічну готовність визначено як інтегративне ситуаційно-динамічне утворення, що поєднує усвідомлену мотивацію та спроможність особи прийняти принципи медіації, регулювати емоційні реакції, підтримувати конструктивну комунікацію, враховувати інтереси іншої сторони й відповідати за самостійно вироблене рішення. Теоретично виокремлено мотиваційно-ціннісний, когнітивно-орієнтаційний, емоційно-регулятивний, комунікативно-кооперативний і рефлексивно-відповідальний компоненти. Систематизовано особистісні, міжособистісні, ситуаційні, процедурні та соціокультурні чинники готовності, а також когнітивні, емоційні, мотиваційні, комунікативні й безпекові бар'єри. Обґрунтовано, що формальна згода на медіацію не тотожна психологічній готовності, а професійна готовність медіатора і готовність сторін виконують різні, взаємопов'язані функції. Запропоновано критерії попереднього оцінювання, поетапний алгоритм домедіаційної підготовки та практико-орієнтовану модель психологічного супроводу. Наукова новизна полягає у цілісному представленні готовності сторін як окремого предмета психологічного аналізу та в розмежуванні її від примирення, поступливості, конфліктологічної компетентності й професійної готовності медіатора. Практичне значення результатів пов'язане з можливістю їх використання медіаторами, психологами, педагогами, соціальними працівниками й фахівцями з управління конфліктами для організації безпечної попередньої роботи зі сторонами. Наголошено, що підготовка не може підміняти добровільність, а усвідомлена відмова від процедури за відсутності безпеки або здатності до самовизначення є

правомірним результатом. Запропонована модель має теоретичний характер і потребує подальшої емпіричної та психометричної перевірки.

Ключові слова: медіація, психологічна готовність, сторони конфлікту, альтернативне врегулювання конфліктів, конструктивна комунікація, психологічна безпека

PSYCHOLOGICAL READINESS OF CONFLICT PARTIES FOR MEDIATION AS AN ALTERNATIVE METHOD OF CONFLICT RESOLUTION

Iryna Dotsenko

Lecturer, Department of Law and Humanities,
Vinnytsia Educational and Research Institute of Economics of the West Ukrainian National
University, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: mediator.vn911@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>

Abstract. The article provides a theoretical analysis of the psychological readiness of conflict parties for mediation as a prerequisite for informed, voluntary, and constructive participation in alternative conflict resolution. The relevance of the problem is determined by the expansion of mediation practices in legal, educational, family, labour, and organisational contexts, while the psychological conditions enabling parties to use the potential of the procedure remain insufficiently systematised. The purpose of the study is to substantiate the essence, structure, determinants, barriers, criteria, and directions of psychological support for parties' readiness for mediation. The methodological framework combines interdisciplinary, systemic, subject-oriented, and communicative approaches. The methods included theoretical analysis of scientific sources, comparison of legal, conflictological, and psychological interpretations, terminological analysis, systematisation, theoretical modelling, and generalisation. Psychological readiness for mediation is defined as an integrative, situational, and dynamic formation combining a person's conscious motivation and capacity to accept the principles of mediation, regulate emotional reactions, maintain constructive communication, take the other party's interests into account, and assume responsibility for a self-determined decision. Five interrelated components are theoretically distinguished: motivational and value-based, cognitive and orientational, emotional and regulatory, communicative and cooperative, and reflective and responsibility-based. Personal, interpersonal, situational, procedural, and sociocultural determinants are systematised, together with cognitive, emotional, motivational, communicative, and safety-related barriers. It is argued that formal consent to mediation is not equivalent to psychological readiness and that the professional readiness of a mediator and the readiness of the parties perform different but interdependent functions. The article proposes criteria for preliminary assessment, a staged pre-mediation preparation algorithm, and a practice-oriented model of psychological support. The scientific novelty consists in presenting parties' readiness as an independent object of psychological analysis and distinguishing it from reconciliation, compliance, conflict competence, and the professional readiness of the mediator. The practical significance lies in the potential application of the findings by mediators, psychologists, educators, social workers, and conflict management professionals when organising safe preparatory work with parties. The preparation process must not substitute voluntary participation; an informed refusal to take part where safety or self-determination cannot be secured should be recognised as a legitimate outcome. The proposed model is theoretical and requires further empirical and psychometric validation.

Keywords: mediation, psychological readiness, conflict parties, alternative conflict resolution, constructive communication, psychological safety

Вступ**Актуальність проблеми**

Сучасне суспільство характеризується високою інтенсивністю міжособистісних, сімейних, освітніх, трудових, організаційних і правових конфліктів. Їхній перебіг визначається не лише об'єктивною несумісністю вимог, а й суб'єктивним сприйняттям справедливості, попереднім досвідом взаємодії, рівнем довіри, емоційним напруженням і здатністю учасників підтримувати діалог. За умов ескалації сторони зосереджуються на захисті позицій, схильні приписувати опонентові негативні мотиви, вибірково сприймати інформацію та розглядати поступку як поразку. Унаслідок цього конфлікт набуває самопідтримуваного характеру, а прямі переговори втрачають результативність. Медіація є одним із способів альтернативного врегулювання, який поєднує процедурну структурованість із збереженням суб'єктності сторін. Закон України «Про медіацію» закріплює добровільний, конфіденційний і позасудовий характер процедури, у межах якої учасники за допомогою медіатора намагаються запобігти конфлікту або врегулювати його шляхом переговорів [17]. У міждисциплінарному дискурсі медіація розглядається як правова процедура, конфліктологічна технологія та форма соціальної комунікації [4; 9]. На відміну від суду або арбітражу, медіатор не встановлює винного та не приймає рішення замість учасників. Центр відповідальності залишається у сторін, що робить їхню внутрішню готовність не другорядним, а системоутворювальним чинником процесу [7; 11]. Формальна згода, надана за рекомендацією суду, адвоката, роботодавця, педагога чи родичів, може не супроводжуватися готовністю до відкритого діалогу й самостійного прийняття рішення за результатами медіації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

О. Л. Кірдан систематизує підходи до трактування медіації як сприяння переговорам, добровільного конфіденційного процесу та способу досягнення взаємоприйнятної угоди [9]. О. Ф. Волобуєва й О. Г. Урсова розкривають її психологічний контекст через категорії конфлікту, переговорів і соціальної комунікації [4]. М. Є. Жидко, Ю. І. Гулий, В. Я. Літвінова та І. О. Кочарян розглядають соціально-психологічні основи альтернативного вирішення конфліктів, принципи процедури та прикладні сфери її використання [7]. Н. А. Мазаракі аналізує теорію і практику медіації в Україні [12], Т. Подковенко — моделі та механізми її здійснення [16], Г. В. Муляр і К. Р. Добкіна — співвідношення теоретичних засад і практичного застосування [13], О. А. Островська та О. Л. Фінько — медіацію як альтернативний спосіб урегулювання і консультативну послугу [14]. Д. Левченко, Н. Калініна та І. Окунєв розмежовують медіацію, переговори й арбітраж за роллю третьої сторони, способом прийняття рішення, структурованістю та наслідками для відносин [11]. І. А. Белінська визначає критерії психологічного профілю медіатора [1], А. І. Гусєв обґрунтовує особистісно орієнтовану підготовку фахівців [6], а Л. О. Бондаренко та С. С. Прокодяничик характеризують його функції як активного слухача, оцінювача конфлікту, неупередженого організатора і помічника у виробленні альтернатив [2]. Ю. І. Шмаленко систематизує психологічні та комунікативні компоненти медіаційної діяльності [18]. Комунікативні аспекти врегулювання конфліктів висвітлюють М. З. Кузів [10], О. О. Поджинська та Т. С. Острянюк [15], які акцентують на активному слуханні, діалогічній взаємодії, переході від позицій до інтересів і зниженні емоційного напруження. Аксіологічне підґрунтя процедури розглядають Р. О. Гаврилюк і П. С. Пацурківський, пов'язуючи медіацію з автономією, гідністю та відповідальністю сторін [5]. Сучасні організаційні форми, зокрема онлайн-медіацію, аналізують Н. В. Бондарчук та О. Ю. Радченко [3], тоді як Л. Калмикова висвітлює суспільну потребу в поширенні медіаційної культури [8].

Виділення невирішеної частини проблеми

Попри значну увагу до правових, процедурних і конфліктологічних аспектів медіації та до професійної підготовки медіатора, психологічна готовність самих сторін конфлікту як передумова їхньої усвідомленої й добровільної участі залишається недостатньо систематизованою. У наукових працях бракує чіткого розмежування формальної згоди на процедуру та внутрішньої готовності до діалогу, а також цілісного опису структури такої готовності, чинників її формування й бар'єрів. Це ускладнює організацію попередньої роботи зі сторонами та обґрунтування критеріїв їхньої готовності до медіації.

Мета статті

Мета статті — на основі теоретичного аналізу сучасних наукових джерел обґрунтувати сутність і структуру психологічної готовності сторін конфлікту до медіації, систематизувати чинники її формування та бар'єри, визначити критерії попереднього оцінювання й напрями психологічного супроводу з урахуванням принципів добровільності, безпеки та самовизначення.

Для досягнення мети передбачено: проаналізувати психологічні та міждисциплінарні підходи до медіації; розмежувати формальну згоду, психологічну готовність сторін і професійну готовність медіатора; сформулювати робоче визначення досліджуваного феномену; теоретично виокремити його структурні компоненти; систематизувати особистісні, міжособистісні, ситуаційні, процедурні й соціокультурні чинники та бар'єри; обґрунтувати критерії й алгоритм підготовки до медіації; окреслити практичне значення, етичні межі та перспективи подальшої емпіричної перевірки.

Наукова новизна

Наукова новизна полягає в цілісному представленні психологічної готовності сторін конфлікту як самостійного предмета психологічного аналізу, у розмежуванні її від примирення, поступливості, конфліктологічної компетентності та професійної готовності медіатора, а також у теоретичному виокремленні її структурних компонентів, чинників і бар'єрів.

Практичне значення

Практичне значення результатів пов'язане з можливістю їх використання медіаторами, психологами, педагогами, соціальними працівниками та фахівцями з управління конфліктами для організації безпечної домедіаційної роботи зі сторонами й попереднього оцінювання їхньої готовності до процедури.

Методологія**Методи дослідження**

Дослідження має теоретико-аналітичний характер. Використано аналіз наукових джерел для визначення стану розробленості проблеми, порівняння правових, конфліктологічних, психологічних і комунікативних підходів, а також узагальнення для формулювання висновків.

Джерела даних

Емпіричну базу аналізу становлять наукові публікації з психології, права та конфліктології, монографії й статті українських дослідників з проблем медіації, а також Закон України «Про медіацію» [17], що визначає правові засади процедури.

Інструменти аналізу

Уточнення змісту поняття «психологічна готовність до медіації» здійснено засобами термінологічного аналізу; систематизацію і класифікацію застосовано для впорядкування компонентів, чинників, бар'єрів та критеріїв готовності; теоретичне моделювання застосовано для побудови концептуальної й практико-орієнтованої моделей психологічного супроводу сторін.

Обмеження дослідження

Отримані результати мають теоретичний характер: запропоновані визначення, структурна модель і критерії готовності ґрунтуються на аналізі наукових джерел і не спираються на емпіричну вибірку. Тому запропонована модель потребує подальшої емпіричної та психометричної перевірки, а сформульовані критерії потребують операціоналізації в подальших прикладних розвідках.

Результати

Конфлікт як соціально-психологічне явище не вичерпується наявністю об'єктивної суперечності між позиціями або вимогами його учасників. Його перебіг визначають також суб'єктивне сприйняття ситуації, емоційне ставлення до опонента, попередній досвід взаємодії, взаємні очікування, рівень довіри та спосіб інтерпретації поведінки іншої сторони. За умов ескалації предметна розбіжність доповнюється образою, гнівом, тривогою, почуттям несправедливості й прагненням довести власну правоту. Учасники вибірково сприймають інформацію, зосереджуються на звинуваченнях, ототожнюють заявлені позиції з реальними інтересами та оцінюють поступку як поразку. О. Л. Кірдан наголошує, що ця проблема поєднує психологічні, правові, соціально-педагогічні та конфліктологічні аспекти [9].

Одним із способів урегулювання, зорієнтованих на збереження суб'єктності учасників, є медіація. Закон України «Про медіацію» визначає її як позасудову добровільну, конфіденційну та структуровану процедуру, у якій сторони за допомогою медіатора намагаються запобігти виникненню конфлікту або врегулювати його шляхом переговорів [17]. Добровільність передбачає усвідомлений вибір участі, конфіденційність сприяє створенню безпечніших умов для винесення на обговорення значущих тем та обставин, структурованість забезпечує керованість процесом комунікації, а переговорний характер залишає право визначати остаточне рішення за сторонами.

Правовий підхід акцентує на позасудовому врегулюванні спору, конфліктологічний — на зниженні ескалації та трансформації деструктивної взаємодії, психологічний — на переживаннях, установках, саморегуляції й сприйнятті опонента. О. Л. Кірдан систематизує визначення медіації як сприяння переговорам, переговорів за участю нейтрального посередника, добровільного конфіденційного процесу та способу досягнення взаємоприйнятної угоди [9].

Психологічний зміст цього процесу ґрунтовно розкривають О. Ф. Волобуєва та О. Г. Урусова, простежуючи еволюцію розуміння медіації від інструменту припинення конфлікту через переговори за участю посередника до конструктивної комунікативної практики [4]. Дослідниці розмежовують правовий аспект, у якому вирішується спір, і психологічний, у якому опрацьовується конфлікт як система переживань, оцінок і порушених відносин. Формально завершити спір можна зовнішнім рішенням, однак відновлення здатності сторін чути одна одну, уточнювати інтереси й погоджувати подальші дії потребує внутрішньої перебудови взаємодії.

Соціально-психологічна специфіка медіації полягає в поверненні сторонам контролю над конфліктом. М. Є. Жидко, Ю. І. Гулий, В. Я. Літвінова та І. О. Кочарян визначають її як метод, за якого посередник допомагає налагодити комунікацію й проаналізувати ситуацію так, щоб учасники самостійно обрали варіант, який відповідає їхнім інтересам і потребам [7]. Медіатор відповідає за організацію процесу, дотримання правил і процедури діалогу, але не визначає зміст домовленості. Його завданням є створення умов, за яких сторони можуть самостійно досягти відновлювального ефекту й укласти угоду за результатами медіації [7].

Ця суб'єктна роль виразно простежується під час порівняння медіації з переговорами, арбітражем і судовим розглядом. У прямих переговорах сторони

самостійно організовують обмін позиціями та пропозиціями, тоді як у медіації нейтральний посередник структурує діалог, допомагає відокремити факти від оцінок, позиції від інтересів і претензії та взаємні звинувачення від питань, що потребують вирішення. Д. Левченко, Н. Калініна та І. Окунев пов'язують відмінність медіації від переговорів із наявністю медіатора, більшою структурованістю та доцільністю застосування за високого рівня конфліктності, коли між сторонами виник комунікативний бар'єр [11]. В арбітражних та судових процедурах рішення ухвалює незалежна третя особа. Натомість у медіації медіатор виконує більш активну роль, ніж просто фасилітатор. Він використовує інструменти фасилітації для організації процедури медіації, дотримуючись основних принципів та створюючи умови, які сприяють самостійному прийняттю рішень учасниками.

Перенесення центру прийняття рішення до сторін визначає психологічну складність медіації. Учасник не може обмежитися викладом вимог і пасивним очікуванням варіантів кінцевого рішення. Він має усвідомлювати власні інтереси, розрізняти принципові потреби та другорядні вимоги, сприймати інформацію, що суперечить його первинній картині конфлікту, і оцінювати наслідки альтернатив. Конструктивна участь передбачає здатність залишатися в діалозі за відсутності негайної згоди, регулювати гнів та образи, не переносити оцінювання проблеми на особистість опонента.

Формальну згоду на медіацію не можна ототожнювати з психологічною готовністю. Особа може погодитися на участь, але залишатися зорієнтованою на покарання опонента, очікувати рішення на свою користь, уникати відкритого обговорення або сприймати врахування інтересів іншої сторони як програш. У такому разі процедура розпочинається, однак її діалогічний потенціал не реалізується. Первинними проявами готовності є усвідомлення потреби у вирішенні того питання, яке створило різне бачення ситуації, вибір медіації як допустимого способу взаємодії, здатність формулювати власні інтереси, слухати іншу сторону, контролювати деструктивні реакції, розглядати альтернативні рішення та брати відповідальність за результати домовленостей.

Визнання медіації добровільною структурованою процедурою зумовлює необхідність розмежування зовнішньо вираженої згоди на участь і внутрішньої психологічної готовності сторони до конструктивної взаємодії. Особа може погодитися на медіацію за рекомендацією адвоката, суду, роботодавця або психолога, прагнучи скоротити витрати чи уникнути тривалого розгляду спору. Проте така згода не завжди супроводжується наміром слухати опонента, відкрито обговорювати інтереси та спільно шукати рішення. У соціально-психологічному аналізі медіації зазначено, що недостатня готовність сторін до переговорів ускладнює досягнення домовленостей, а рівень готовності учасників одного конфлікту може істотно відрізнятися [7].

Психологічна готовність має ширший зміст, оскільки поєднує мотивацію до врегулювання, прийняття та дотримання принципів медіації, емоційну саморегуляцію, комунікативну відкритість і відповідальність за вибір. Вона не є незмінною рисою: людина може бути готовою до медіації у професійному спорі, але неготовою в сімейному конфлікті через високу емоційну значущість ситуації або тривале порушення довіри.

У наукових працях психологічне забезпечення медіації переважно аналізується через особистість і професійну діяльність медіатора. А. І. Белінська обґрунтовує професіографічний підхід до визначення психологічного профілю фахівця [1], А. І. Гусев пов'язує його підготовку з особистісно орієнтованим підходом [6], а Л. О. Бондаренко та С. С. Прокодянич характеризують медіатора як оцінювача конфлікту, активного слухача, неупередженого та незацікавленого в предметі спору організатора й помічника у виробленні альтернатив [2].

Готовність до медіації не тотожна готовності до примирення, оскільки результатом може бути не відновлення близьких відносин, а визначення прийнятних правил взаємодії або коректне завершення контактів. Вона не означає безумовної поступливості: учасник має право відстоювати значущі інтереси та відмовлятися від неприйнятного рішення. Не слід ототожнювати її й з орієнтацією на компроміс, адже медіація може привести до інтегративного варіанта, що не зводиться до механічного поділу втрат. Ю. І. Шмаленко наголошує на значенні комунікативних стратегій у конфліктній взаємодії [18], а О. О. Поджинська та Т. С. Острянюк розглядають медіацію як комунікативну технологію врегулювання конфліктів [15].

Систематизація наукових положень дає підстави теоретично виокремити у структурі психологічної готовності п'ять взаємопов'язаних компонентів. Мотиваційно-ціннісний компонент відображає внутрішню спрямованість на конструктивне врегулювання, визнання цінності ненасильницького діалогу та готовність припинити деструктивну ескалацію. Його недостатня сформованість виявляється у формальній участі, прагненні використати медіацію для тиску, затягування часу або підтвердження власної правоти. Положення про добровільність, активну роль сторін і самостійне вироблення рішення, представлені Л. О. Бондаренко, С. С. Прокодяничком та М. З. Кузів, дають змогу пов'язати мотиваційну основу готовності з прийняттям суб'єктної відповідальності [2; 10].

Когнітивно-орієнтаційний компонент охоплює розуміння сутності медіації, її принципів, ролі посередника, прав сторін і меж процедури. Реалістичні очікування передбачають усвідомлення того, що медіатор не визначає винного, не нав'язує рішення і не є представником одного з учасників. До цього компонента належить здатність розрізняти позиції, інтереси й потреби, бачити кілька способів урегулювання та оцінювати їхні наслідки. Хибне очікування зовнішнього вердикту формує пасивну позицію або розчарування процедурою.

Емоційно-регулятивний компонент характеризує спроможність особи залишатися учасником конструктивної взаємодії за умов конфліктного напруження. Готовність не передбачає відсутності гніву, образи, страху чи тривоги, оскільки ці переживання закономірні для значущого конфлікту. Вирішальним є те, чи здатна сторона усвідомлювати емоції, виражати їх у прийнятній формі, утримуватися від імпульсивних дій і сприймати складну інформацію без припинення діалогу. Психологічні та комунікативні аспекти медіаційної діяльності, розкриті Ю. І. Шмаленко, підтверджують значення такої організації взаємодії, за якої емоційне вираження не руйнує можливості спільного аналізу проблеми [18].

Комунікативно-кооперативний компонент відображає здатність висловлювати позицію без приниження опонента, формулювати інтереси, слухати, ставити уточнювальні запитання та розглядати альтернативи. Кооперативність не означає обов'язкової згоди; її зміст полягає у здатності залишатися учасником спільного процесу попри розбіжності та визнавати іншу сторону суб'єктом із власними потребами [15]. Рефлексивно-відповідальний компонент охоплює осмислення власного внеску в розвиток конфлікту, розмежування фактів та інтерпретацій, готовність уточнювати первинну позицію, оцінювати наслідки домовленості й виконувати добровільно прийняті зобов'язання [10].

Психологічна готовність сторін до медіації формується у взаємодії індивідуально-психологічних, міжособистісних, ситуаційних, процедурних і соціокультурних чинників. Одна й та сама людина може виявляти різний рівень готовності залежно від предмета спору, особи опонента, попереднього досвіду, ступеня ескалації та очікуваних наслідків. Теоретичні й практичні підходи, систематизовані Н. А. Мазаракі, Г. В. Муляр і К. Р.

Добкіною, дають підстави пов'язувати результативність медіації з узгодженням психологічної спроможності сторін і належної організації процедури [12; 13].

До особистісно-психологічних ресурсів належать емоційна саморегуляція, когнітивна гнучкість, рефлексивність, відповідальність, толерантність до невизначеності та здатність розглядати ситуацію з позиції іншої сторони. Когнітивна гнучкість дозволяє відмовитися від єдиного пояснення поведінки опонента й допустити існування альтернативних інтерпретацій, тоді як рефлексивність забезпечує усвідомлення власного внеску у виникнення або загострення суперечності. Комунікативний вимір готовності пов'язаний зі здатністю залишатися у діалозі за наявності незгоди, чітко формулювати інтереси та сприймати інформацію, що не відповідає первинним очікуванням [15; 18].

Міжособистісні та ситуаційні чинники визначають, наскільки психологічні ресурси можуть бути використані у процесі медіації. Важливими є попередня історія відносин, рівень взаємної довіри, значущість майбутньої взаємодії, тривалість конфлікту, наявність попередніх невдалих переговорів, співвідношення ресурсів сторін і можливі втрати. Високий рівень конфліктності, з одного боку, посилює потребу в нейтральному посереднику, а з іншого — може знижувати здатність учасників слухати та оцінювати альтернативи. Д. Левченко, Н. Калініна та І. Окунев пов'язують застосування медіації з наявністю комунікативного бар'єра і водночас наголошують на активній участі та відповідальності сторін [11].

Окрему групу становлять процедурні та соціокультурні чинники. Психологічна готовність зростає, коли процедура є зрозумілою, передбачуваною і безпечною, а сторони довіряють компетентності, нейтральності та неупередженості медіатора, усвідомлюють конфіденційність і зберігають контроль над остаточним рішенням. Натомість недостатня поінформованість, недовіра до позасудових способів урегулювання, сприйняття переговорів як прояву слабкості або переконання, що справедливість можлива лише через покарання, можуть блокувати навіть організаційно доступну медіацію. Р. О. Гаврилюк і П. С. Пацурківський розглядають медіацію в аксіологічному вимірі [5], а Л. Калмикова порушує питання її суспільної затребуваності [8].

Психологічні бар'єри доцільно систематизувати за когнітивною, емоційною, мотиваційною, комунікативною та процедурною сферами. До когнітивних бар'єрів належать ригідність позицій, чорно-біле мислення, переконання у власній абсолютній правоті, приписування опонентові виключно негативних мотивів і сприйняття будь-якої поступки як поразки. Емоційними перешкодами є інтенсивний гнів, образа, страх контакту, почуття приниження, тривога та потреба в помсті. Негативні переживання самі по собі не виключають медіацію, адже вони є закономірною складовою конфлікту. Бар'єром вони стають тоді, коли повністю блокують здатність слухати, осмислювати інформацію, оцінювати наслідки та добровільно приймати рішення [7; 10].

Мотиваційна неготовність виявляється у відсутності реального наміру врегулювати конфлікт, використанні процедури для затягування часу, збирання інформації, створення видимості конструктивності або здійснення тиску. Комунікативними бар'єрами є агресивна манера висловлювання, постійне перебивання, погрози, маніпуляції, узагальнювальні звинувачення, приховування істотної інформації та нездатність відокремлювати проблему від особистості опонента. До процедурних бар'єрів належать сумніви щодо конфіденційності, страх втратити правові можливості, нерозуміння ролі медіатора та зовнішній тиск щодо участі. Праці Н. А. Мазаракі та Г. В. Муляр і К. Р. Добкіної дозволяють розглядати ці перешкоди не лише як індивідуальні труднощі, а й як наслідок недостатньо зрозумілої або неналежно організованої процедури [12; 13].

Водночас необхідно відмежувати бар'єри, які можуть бути знижені завдяки підготовчій роботі, від обставин, за яких медіація є небезпечною або недоцільною. До таких обставин належать реальна загроза фізичному чи психологічному здоров'ю, систематичне насильство, виражений дисбаланс влади, залежність однієї сторони від іншої, відсутність можливості вільно висловлювати позицію, прямий або прихований примус і нездатність усвідомлювати значення власних рішень. Дискомфорт, притаманний обговоренню конфлікту, не слід ототожнювати з небезпекою; критичним є порушення добровільності й самовизначення. Аналіз моделей та механізмів медіації, здійснений Т. Подковенко, підтверджує необхідність добору процедури відповідно до характеру спору та можливостей сторін [16].

Премедіація, або підготовчий (попередній) етап медіації, передбачає встановлення медіатором первинного контакту з учасниками конфлікту, оцінювання можливості вирішення спору, аналіз суті конфлікту та підготовку сторін до майбутніх спільних зустрічей. Цей етап доцільно розглядати як простір формування усвідомленої готовності, а не як засіб переконання особи погодитися на процедуру. Його зміст охоплює роз'яснення сутності медіації, прав сторін, ролі посередника, принципів добровільності й конфіденційності, уточнення очікувань, побоювань і меж допустимої взаємодії. Попередня індивідуальна зустріч дає можливість оцінити мотивацію, рівень емоційної напруги, готовність до контакту та наявність безпекових ризиків. О. А. Островська й О. Л. Фінько розглядають медіацію як альтернативний спосіб урегулювання та консультативну послугу [14], що підкреслює значення професійного пояснення процедури.

Формат і модель медіації мають відповідати актуальному рівню готовності сторін. За здатності до прямого діалогу доцільні спільні зустрічі, а за високої емоційної напруги чи асиметрії готовності — окремі або човникові зустрічі, які дозволяють уточнити позиції, перевірити добровільність і підготувати учасників до взаємодії. Водночас такий формат не повинен закріплювати уникнення контакту. Т. Подковенко обґрунтовує варіативність моделей медіації [16], а Н. А. Мазаракі висвітлює її теоретичні та практичні засади [12].

Особливого врахування потребує готовність до онлайн-медіації. Н. В. Бондарчук та О. Ю. Радченко аналізують міжнародний досвід її проведення й перспективи розвитку в Україні [3]. Дистанційний формат розширює доступність процедури та може створювати комфортнішу психологічну дистанцію, але потребує цифрової компетентності, приватного простору, довіри до захисту інформації та здатності сприймати обмежені невербальні сигнали. Ризики прихованої присутності сторонніх осіб або несанкціонованого запису зумовлюють необхідність чітких правил конфіденційності.

Теоретичне визначення психологічної готовності до медіації потребує конкретизації через критерії її прояву та принципи професійної підтримки сторін. Критерії доцільно використовувати як орієнтири для встановлення того, чи розуміє особа процедуру, чи здатна вільно приймати рішення та яких умов потребує безпечний діалог. Оскільки медіатор не вирішує спір за сторони, а організовує їхню комунікацію [7], оцінювання має стосуватися спроможності учасників реалізувати власну суб'єктність.

Мотиваційно-ціннісний критерій відображає усвідомленість участі та спрямованість на врегулювання, а не на продовження боротьби іншими засобами. Його показниками є розуміння власних мотивів, зацікавленість у припиненні ескалації, готовність розглядати різні способи задоволення істотних інтересів і відсутність наміру використати процедуру для затягування часу чи тиску. Л. О. Бондаренко та С. С. Прокодянич характеризують медіатора як неупередженого організатора й помічника у

формуванні альтернатив [2], тому внутрішня мотивація сторони не може бути замінена переконанням фахівця.

Когнітивно-орієнтаційний критерій охоплює розуміння принципів і меж медіації. Сторона має усвідомлювати, що медіатор не встановлює винуватість, не виконує функцій судді чи адвоката і не гарантує угоди за результатами медіації. Реалістичні очікування передбачають знання про добровільність, конфіденційність, нейтральність та неупередженість медіатора, самовизначення сторін, право відмовитися від неприйнятної пропозиції та відповідальність за домовленість. Значущим показником є здатність розмежовувати позицію, інтерес, потребу й спосіб її задоволення. Психологічні та комунікативні аспекти медіації, розкриті Ю. І. Шмаленко [18], а також її трактування як комунікативної технології О. О. Поджинською та Т. С. Острянка [15] дають підстави розглядати поінформованість як засіб зменшення невизначеності й коригування хибних очікувань.

Емоційно-регулятивний критерій не передбачає відсутності гніву, страху чи образи. Визначальним є те, чи здатна особа усвідомлювати свій стан, утримуватися від погроз, використовувати паузу, слухати складну інформацію та оцінювати наслідки рішень. Комунікативно-кооперативний критерій виявляється у здатності висловлювати позицію без знецінення опонента, формулювати інтереси, слухати й розглядати альтернативи. Кооперативність не тотожна поступливості, а означає збереження спільного предмета роботи попри незгоду. Рефлексивно-відповідальний критерій охоплює осмислення власного внеску в конфлікт, критичне ставлення до первинних інтерпретацій і готовність відповідати за прийняті зобов'язання [11; 15].

Попереднє оцінювання готовності має відповідати принципам динамічності, контекстуальності, добровільності, мінімальної достатності та професійних меж. Динамічність означає, що тривога або недостатня поінформованість можуть зменшитися після роз'яснення процедури. Контекстуальність вимагає оцінювати готовність конкретної людини до конкретної взаємодії. Добровільність виключає використання бесіди для переконання залишатися у процедурі, а мінімальна достатність обмежує збирання інформації необхідним для безпечної організації процесу. Праці Т. Подковенко та Н. А. Мазаракі пов'язують підготовчу роботу з адаптацією моделі медіації до характеру спору й можливостей сторін [12; 16].

Премедіація допомагає з'ясувати мотиви участі, очікування від процедури медіації та медіатора, межі прийнятного рішення, можливість вільної відмови, теми найсильнішого емоційного реагування, готовність до контакту з опонентом і наявність безпекових ризиків, критерії медіабельності. Завдання полягає не в оцінюванні моральних якостей, а у визначенні умов, за яких сторона може вільно висловлюватися й самостійно приймати рішення. Г. В. Муляр і К. Р. Добкіна наголошують на взаємозв'язку теоретичних засад і практичної організації медіації [13].

Психологічну підготовку доцільно організовувати послідовно: надати точну інформацію про процедуру, перевірити добровільність і безпеку, уточнити мотиви та інтереси, підготувати сторону до емоційно складного діалогу, пояснити правила активного слухання і вибрати формат взаємодії. За інформаційної невизначеності пріоритетним є роз'яснення; за мотиваційної амбівалентності — усвідомлення причин участі без схиляння до визначеного вибору; за високої напруги — окрема зустріч, перерви й поступова послідовність тем; за когнітивної ригідності — перенесення уваги з оцінювання опонента на факти, інтереси й наслідки. О. Ф. Волобуєва та О. Г. Урусова розглядають медіацію як технологію соціальної комунікації [4], однак за дисбалансу влади пріоритетом є автономія та безпека слабшої сторони.

Практичні орієнтири необхідно адаптувати до сфери конфлікту. В освітньому середовищі слід урахувувати вік, статусну нерівність, страх дисциплінарних наслідків і

необхідність подальшої взаємодії. Медіацію не можна змішувати з дисциплінарним розглядом, оскільки очікування покарання руйнує довіру. У сімейних конфліктах важливими є емоційна взаємозалежність, інтереси дітей і ризик прихованого контролю; у трудових — службова підпорядкованість і можливість санкцій. М. Є. Жидко та співавтори описують використання медіації в освітній, сімейній, діловій і психологічній практиці [7]. Для онлайн-медіації додатково оцінюються цифрова компетентність, приватність приміщення, захист інформації та здатність підтримувати увагу у відеокомунікації [3].

Обговорення

Інтерпретація результатів

Отримані результати дають підстави трактувати психологічну готовність сторін як інтегративне ситуаційно-динамічне утворення, а не як сталу рису особистості: її рівень змінюється залежно від конкретного конфлікту та контексту взаємодії. Це підтверджує нетотожність формальної згоди й психологічної готовності, а також те, що домедіаційна підготовка покликана формувати усвідомлений вибір, а не схилити особу до участі.

Порівняння з іншими дослідженнями

На відміну від праць, у яких психологічне забезпечення медіації розглядається переважно крізь особистість і професійну діяльність медіатора [1; 2; 6], у цьому дослідженні акцент зміщено на готовність самих сторін як окремих чинників результативності процедури. Запропонований підхід узгоджується з трактуванням медіації як комунікативної технології [15; 18] та як практики, що зберігає суб'єктність учасників [7; 11], проте доповнює їх систематизацією психологічних умов, за яких ця суб'єктність може бути реалізована.

Наукова новизна (розгорнуто)

Психологічну готовність сторін уперше представлено як самостійний предмет психологічного аналізу, у структурі якого виокремлено мотиваційно-ціннісний, когнітивно-орієнтаційний, емоційно-регулятивний, комунікативно-кооперативний і рефлексивно-відповідальний компоненти. Розмежовано готовність сторін і професійну готовність медіатора, а також відокремлено її від примирення, поступливості та орієнтації на компроміс.

Практичне значення (розгорнуто)

У прикладному вимірі результати можуть слугувати основою для організації премедіації: попереднього оцінювання мотиваційної, когнітивної, емоційно-регулятивної та комунікативної спроможності сторін за наскрізним критерієм психологічної безпеки. Запропонований поетапний алгоритм підготовки придатний для адаптації до освітньої, сімейної, трудової та онлайн-сфер, а усвідомлена відмова від процедури за відсутності безпеки чи здатності до самовизначення розглядається як правомірний результат.

Висновки

Проведений аналіз дозволяє розглядати медіацію не лише як альтернативну юридичну процедуру, яка може бути проведена для вирішення конфліктів, а також як емоційно насичену форму структурованого діалогу. У процесі медіації учасники мають унікальну можливість зберігати контроль не лише над змістом прийнятого рішення, але й над самим процесом обговорення. Це дозволяє їм активно брати участь у напрацюванні рішення, яке найкраще відповідає їхнім потребам і інтересам. Таким чином, медіація стає не просто юридичним інструментом, а й важливим елементом у сприянні прийняттю взаємовигідного рішення сторін, які опинилися у конфлікті. Її можливості реалізуються через поєднання нормативних принципів, професійної компетентності медіатора та внутрішньої спроможності учасників до усвідомленого

вибору, емоційної саморегуляції, конструктивної комунікації й відповідальності. Психологічну готовність сторони конфлікту до медіації визначено як інтегративне ситуаційно-динамічне утворення, що відображає усвідомлену мотивацію та психологічну спроможність особи добровільно долучитися до процедури, прийняти її принципи та правила, регулювати власні емоційні реакції, підтримувати діалог, урахувати інтереси іншої сторони та відповідати за рішення та домовленості, яких досягнуто за результатами медіації. Формальна згода на участь не є достатнім показником такої готовності. У структурі готовності теоретично виокремлено мотиваційно-ціннісний, когнітивно-орієнтаційний, емоційно-регулятивний, комунікативно-кооперативний і рефлексивно-відповідальний компоненти. Вказані компоненти утворюють взаємозалежну систему: дефіцит одного компонента може впливати на обмеження та реалізацію інших. Професійна готовність медіатора забезпечує належну організацію процесу, однак не може замінити суб'єктну активність учасників. Готовність формується під впливом особистісних, міжособистісних, ситуаційних, процедурних і соціокультурних чинників. Основними бар'єрами є когнітивна ригідність, інтенсивне емоційне напруження, відсутність реальної мотивації, деструктивні комунікативні патерни, недовіра до процедури, примус, дисбаланс влади та загроза безпеці. Не всі перешкоди підлягають корекції: за відсутності вільного волевиявлення або здатності до самовизначення медіація може бути недоцільною. Запропоновані критерії попереднього оцінювання охоплюють мотиваційну, когнітивну, емоційно-регулятивну, комунікативну й рефлексивно-відповідальну спроможність, а наскрізним критерієм є психологічна безпека. Під час премедіації важливо встановити довіру до самої процедури медіації та медіатора, інформування учасників про процедуру медіації, форму і формат зустрічей, роль кожного в медіації, перевірку та вірне розуміння правил та принципів, уточнення мотивів та інтересів, емоційну й комунікативну підготовку.

Список використаних джерел

1. Белінська І. А. Основні критерії психологічного профілю медіатора. *Проблеми сучасної психології*. 2012. Вип. 18. С. 34–43. URL: <https://journals.urau.ua/index.php/2227-6246/article/view/160060> (дата звернення: 03.07.2026).
2. Бондаренко Л. О., Прокодянич С. С. Психологічні засади медіації як посередництва у вирішенні конфліктів. *Особистість, суспільство, війна : тези доп. учасників міжнар. психолог. форуму (м. Харків, 26 квіт. 2024 р.)*. Харків : ХНУВС, 2024. С. 50–53. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/21192> (дата звернення: 03.07.2026).
3. Бондарчук Н. В., Радченко О. Ю. Проведення медіації онлайн: міжнародний досвід та перспективи запровадження в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Т. 3, вип. 75. С. 156–161. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.3.25>
4. Волобуєва О. Ф., Урусова О. Г. Психологічний контекст визначення медіації як міждисциплінарної науки. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2016. № 1(3). С. 53–65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnarv_pn_2016_1_7 (дата звернення: 03.07.2026).
5. Гаврилюк Р. О., Пацурківський П. С. Медіація як цінність : монографія. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2023. 466 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi78/0057606.pdf> (дата звернення: 03.07.2026).
6. Гусев А. І. До проблеми особистісно орієнтованої підготовки медіаторів. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 7(38). С. 18–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_7_6 (дата звернення: 03.07.2026).

7. Жидко М. Є., Гулий Ю. І., Літвінова В. Я., Кочарян І. О. Соціальна психологія медіації і альтернативного вирішення конфліктів : навч. посіб. Харків : ХАІ, 2015. 108 с. URL: <https://dspace.library.khai.edu/xmlui/handle/123456789/7398> (дата звернення: 03.07.2026).

8. Калмикова Л. Медіація: модний тренд чи нагальна потреба? *Вісник Національної асоціації адвокатів України*. 2023. № 12(97). С. 32–40. URL: <https://unba.org.ua/publications/8689-mediacya-modnij-trend-chi-nagal-na-> (дата звернення: 03.07.2026).

9. Кірдан О. Л. Поняття «медіація» та підходи до його трактування у сучасному науковому дискурсі. *Педагогічний часопис Волині*. 2019. № 2(13). С. 12–20. DOI: <https://doi.org/10.29038/2415-8143-2019-02-12-20>

10. Кузів М. З. Особливості вирішення конфліктів за допомогою медіації. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2021. № 1. С. 76–83. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2021-PP-1-76-83>

11. Левченко Д., Калініна Н., Окунев І. Медіація як спосіб вирішення конфліктів: ознаки та відмінності від переговорів та арбітражу. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2025. Т. 340, № 2. С. 353–358. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-56>

12. Мазаракі Н. А. Медіація в Україні: теорія та практика : монографія. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2018. 276 с. DOI: <https://doi.org/10.31617/m.knute.2018-1155>

13. Муляр Г. В., Добкіна К. Р. Медіація як інструмент вирішення конфліктів: теорія та практика. *Dictum Factum*. 2024. № 1(15). С. 57–61. DOI: <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2024-1-15-57-61>

14. Островська О. А., Фінько О. Л. Медіація як альтернативний спосіб урегулювання конфліктів та консалтингова послуга. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 21. С. 34–38. URL: <https://global-national.in.ua/archive/21-2018/8.pdf> (дата звернення: 03.07.2026).

15. Поджинська О. О., Острянюк Т. С. Медіація як комунікативна технологія врегулювання конфліктів: психологічний аспект. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука*. 2025. № 3. С. 244–250. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-3-34>

16. Подковенко Т. Моделі медіації та механізм її здійснення. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. Вип. 3. С. 12–20. DOI: <https://doi.org/10.35774/app2020.03.012>. URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1044>

17. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 03.07.2026).

18. Шмаленко Ю. І. Психологічні та комунікативні аспекти медіаційної діяльності. *Ментальне здоров'я*. 2025. № 4. С. 241–245. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2005/2025-4.40>

References

1. Belinska, I. A. (2012). Osnovni kryterii psykholohichnoho profilu mediatora [The main criteria of the psychological profile of a mediator]. *Problemy suchasnoi psykholohii*, 18, 34–43. URL: <https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/160060>

2. Bondarenko, L. O., & Prokodianchuk, S. S. (2024). Psykholohichni zasady mediatsii yak poserednytstva u vyrishenni konfliktiv [Psychological principles of mediation as intermediation in conflict resolution]. In *Osobystist, suspilstvo, viina: tezy dopovidei uchasnykiv mizhnarodnoho psykholohichnoho forumu* (pp. 50–53). Kharkiv: KhNUVS. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/21192>

3. Bondarchuk, N. V., & Radchenko, O. Yu. (2023). Provedennia mediatsii onlain: mizhnarodnyi dosvid ta perspektyvy zaprovadzhennia v Ukraini [Online mediation: international experience and prospects for implementation in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 3(75), 156–161. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.3.25>
4. Volobuieva, O. F., & Urusova, O. H. (2016). Psykholohichniy kontekst vyznachennia mediatsii yak mizhdystsyplinarnoi nauky [The psychological context of defining mediation as an interdisciplinary science]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*, 1(3), 53–65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnapv_pn_2016_1_7
5. Havryliuk, R. O., & Patsurkivskyi, P. S. (2023). *Mediatsiia yak tsinnist* [Mediation as a value]. Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet imeni Yuriiia Fedkovycha. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi78/0057606.pdf>
6. Husiev, A. I. (2015). Do problemy osobystisno orientovanoi pidhotovky mediatoriv [On the problem of personality-oriented training of mediators]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti*, 7(38), 18–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_7_6
7. Zhydko, M. Ye., Hulyi, Yu. I., Litvinova, V. Ya., & Kocharian, I. O. (2015). *Sotsialna psykholohiia mediatsii i alternatyvnoho vyrishennia konfliktiv* [Social psychology of mediation and alternative conflict resolution]. Kharkiv: KhAI. URL: <https://dspace.library.khai.edu/xmlui/handle/123456789/7398>
8. Kalmykova, L. (2023). Mediatsiia: modnyi trend chy nahalna potreba? [Mediation: a fashionable trend or an urgent need?]. *Visnyk Natsionalnoi asotsiatsii advokativ Ukrainy*, 12(97), 32–40. URL: <https://unba.org.ua/publications/8689-mediatsiia-modnij-trend-chi-nagal-na>
9. Kirdan, O. L. (2019). Poniattia «mediatsiia» ta pidkhody do yoho traktuvannia u suchasnomu naukovomu dyskursi [The concept of «mediation» and approaches to its interpretation in modern scientific discourse]. *Pedahohichniy chasopys Volyni*, 2(13), 12–20. <https://doi.org/10.29038/2415-8143-2019-02-12-20>
10. Kuziv, M. Z. (2021). Osoblyvosti vyrishennia konfliktiv za dopomohoiu mediatsii [Features of conflict resolution through mediation]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky*, 1, 76–83. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2021-PP-1-76-83>
11. Levchenko, D., Kalinina, N., & Okuniev, I. (2025). Mediatsiia yak sposib vyrishennia konfliktiv: oznaky ta vidminnosti vid perehovoriv ta arbitrazhu [Mediation as a method of conflict resolution: features and differences from negotiation and arbitration]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 340(2), 353–358. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-56>
12. Mazaraki, N. A. (2018). *Mediatsiia v Ukraini: teoriia ta praktyka* [Mediation in Ukraine: theory and practice]. Kyiv: Kyivskyi natsionalnyi torhovelo-ekonomichniy universytet. <https://doi.org/10.31617/m.knute.2018-1155>
13. Muliar, H. V., & Dobkina, K. R. (2024). Mediatsiia yak instrument vyrishennia konfliktiv: teoriia ta praktyka [Mediation as a tool for conflict resolution: theory and practice]. *Dictum Factum*, 1(15), 57–61. <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2024-1-15-57-61>
14. Ostrovska, O. A., & Finko, O. L. (2018). Mediatsiia yak alternatyvnyi sposib urehuliuвання konfliktiv ta konsaltnhova posluha [Mediation as an alternative method of conflict resolution and a consulting service]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, 21, 34–38. URL: <https://global-national.in.ua/archive/21-2018/8.pdf>
15. Podzhynska, O. O., & Ostriancko, T. S. (2025). Mediatsiia yak komunikativna tekhnolohiia vrehuliuвання konfliktiv: psykholohichniy aspekt [Mediation as a communicative technology of conflict resolution: a psychological aspect]. *Visnyk Mizhnarodnoho ekonomiko-*

humanitarnoho universytetu imeni akademika Stepana Demianchuka, 3, 244–250.
<https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-3-34>

16. Podkovenko, T. (2020). Modeli mediatsii ta mekhanizm yii zdiisnennia [Models of mediation and the mechanism of its implementation]. *Aktualni problemy pravoznnavstva*, 3, 12–20. <https://doi.org/10.35774/app2020.03.012>

17. Pro mediatsiiu: Zakon Ukrainy vid 16.11.2021 № 1875-IX [On Mediation: Law of Ukraine No. 1875-IX of November 16, 2021]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

18. Shmalenko, Yu. I. (2025). Psykholohichni ta komunikatyvni aspekty mediatsiinoi diialnosti [Psychological and communicative aspects of mediation activity]. *Mentalne zdorovia*, 4, 241–245. <https://doi.org/10.32782/3041-2005/2025-4.40>